УЧИТЕЛСКИТЕ НАГЛАСИ ОТНОСНО ИНТЕГРАТИВНИТЕ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ИЗКУСТВАТА ПРИ ВЪЗПРИЕМАНЕТО НА БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА ПЕСЕН В ПРЕДУЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

гл. ас. д-р Ана Борисова

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

TEACHERS' ATTITUDES REGARDING THE INTEGRATIVE CONNECTIONS BETWEEN THE ARTS IN THE PERCEPTION OF THE BULGARIAN FOLK SONG THROUGH PRESCHOOL EDUCATION

Ana Borisova

Senior Assistant, PhD

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Анотация: *Настоящото изследване анализира учителските нагласи и опит при интегративните връзки между изкуствата за възприемане на българската народна песен в предучилищното образование. Анкетно проучване сред 96 учители разкри положителното отношение към междудисциплинарния подход, както и нуждата от методическа подкрепа и ресурси за ефективно прилагане. Резултатите подчертават значението на интегративния подход за емоционалното и познавателното развитие при децата.*

Ключови думи: *учителски нагласи, професионален опит, интегративен подход, изкуства, българска народна песен, предучилищно образование*

Abstract: *This study examines teachers' attitudes and experience regarding integrative connections between the arts in the perception of Bulgarian folk song in preschool education. A survey of 95 teachers revealed positive views on interdisciplinary approaches, alongside a need for methodological support and resources. Findings highlight the value of integrative arts-based methods for children's emotional and cognitive development.*

Keywords: *teachers' attitudes, professional experience, integrative approach, arts, Bulgarian folk song, preschool education*

ВЪВЕДЕНИЕ

Идеята на настоящото изследване е да се изведат на преден план нагласите и опитът на детските учители по отношение изграждането на интегративни връзки между изкуствата. Чрез тези връзки децата ще възприемат българската народна песен

посредством задълбочено, още по-емоционално преживяване, което да „отвори“ вратите на детската душевност за изграждането пътища към българската националната идентичност. Според един от най-изтъкнатите световни етномузиколози и музикални педагози – Патриша Кембъл: „В реалностите на формалното образование в по-голямата част от света обаче децата обикновено са отделени от света на възрастните и са разположени в специален анклав, наречен „училище“, където им се преподава знание, ценено от възрастните, и им се предлагат структурирани от възрастните преживявания. Учебното съдържание обикновено включва знания, за които възрастните вярват, че имат универсално приложение – за комуникация или за икономическо развитие чрез технологии, производство или земеделие. Ако изкуствата изобщо бъдат включени в учебната програма, по-вероятно е те да бъдат представени според национален или международен канон, а не от местна перспектива, и да се преподават като знание, а не чрез пряк опит – което променя както характера на ученето, така и самото съдържание на наученото. В крайна сметка тези обществени решения относно образованието на децата могат да не признават и да не подкрепят достатъчно техните собствени ценни традиции и качествата им на носители на култура“ (Campbell & Wiggins, 2013: 11). Тези разсъждения водят към задълбочен размисъл относно това дали българският музикален фолклор и традиции заемат важно място в програмното съдържание на предучилищното образование и дали начините и подходите, чрез които децата се запознават с българските народнопесенни образци, са иновативни и привлекателни за съвременните поколения.

„В предучилищното музикално възпитание в България широко приложение намира принципът на народността. Той пронизва петте музикални дейности, включени в програмата на детската градина: слушане на музика, пеене, свирене с музикални играчки, движение под музика и танци, детско музикално творчество. Още от най-ранна възраст децата възприемат и изпълняват в определена система оригинални образци от българската народна музика – песни и инструментални мелодии, чрез които де докосват до нейния специфичен музикален език – характер на мелодията, метроритъм, тембър, разнообразни диалекти (в песните) и т.н. В програмното съдържание по музикално възпитание в детската градина българската народна музика намира своето достойно място и служи като фундамент за формирането и развитието на музикалните способности на децата. Тя изгражда широка музикална култура, която позволява съхраняването и развитието на националните традиции, съдейства също така за опознаването на световната музикална култура. В наше време научните изследвания и разработки за навлизането на музикалния фолклор във възпитанието и обучението на подрастващите се обогатяват“ (Николова, 1990: 8). През XXI в., когато дигитализациията и съвременните технологии доминират в живота на децата, те все повече имат нужда от срещи с българските фолклорни традиции и култура. Взаимодействието на децата с народните песни и танци предизвикват особени емоционални и социокултурни рефлексии, които повлияват положително духовното им израстване. Както споделят Емилия Николова и Снежана Петрова: „Емоциите и чувствата са специфична форма на отражение на значението на обекта за субекта… и се явяват активна форма на активно отношение на човека към света“. Ако приемем, че субектите са децата, а обектите – народните песни, танци, приказки, гатанки, то субектите имат огромна потребност да ги срещат активно в периода на предучилищното възпитание. Анастасия Вукова споделя, че музикалното изкуство е прозорец към света, който заобикаля детето, а то опознава света чрез музикалното изкуство, което навлиза в живота на детето под формата на художествено-образно, сетивно, интелектуално, емоционално състояние, настроение, внимание, способи за овладяване на общочовешките ценности (Атанасова-Вукова, 2019: 38) Един от музикалните прозорци към света е народната песен, която изгражда художествени образи, интелектуална и емоционална устойчивост на основата на

преживяването, което българската традиция дава, съчетавайки всички пластове от културата на българина и без съмнение подпомага овладяването на общочовешките ценности.

Наредба № 5 от 3 юни 2016 г. за предучилищното образование също акцентира върху това, че: „Образователното направление предпоставя осъществяването на широк кръг дейности, в основата на които е емоционалната активност на децата. Тук са маркирани и проблемни акценти с оглед на социалната, познавателната и музикално-артистичната подготовка на децата за постъпване в първи клас. С оглед на това направлението залага на заучаване на по-голям брой песни, както и импровизиране на инструментален съпровод на песен. Развитието и обогатяването на речта на децата се свързват и с определяне звучността на музика с използване на няколко понятия. Отделено е внимание на връзката с българския фолклор чрез изпълнение на елементи на право хоро, ръченица и някои народни обичаи“ (https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136850647№). Разбира се, не бива да се подминава и друга клауза от Наредбата: „Основната дейност в детската градина е пеенето, като не бива да се поставят непосилни задачи и изисквания към детето в тази област“ (https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2136850647№).

Народните песни, народните хора, приказките и гатанките са онези елементи, част от предучилищното музикално възпитание, които са винаги желани и очаквани от децата: „Детето рисува, пее, слуша приказки, подтикнато от потребността да общува, от любопитство, от приятни емоции, които преживява. Естетическата потребност е изключително важна за психическото развитие на детската личност… и още: На първо място в предучилищна възраст се развиват сензорните и сензорномоторните процеси, които съдействат за бързото натрупване на богат сетивен опит, който е необходим за творческата дейност. Детето усвоява система от еталони, които му позволяват правилно да се ориентира в свойствата и качествата на предметите, да характеризира образите и героите които изгражда в рисунката, апликацията, словесното творчество, играта-драматизация. Включването на сензорния опит в художествено-творческата дейност на децата е възможно, когато формирането на сензорните способности се свързва с усета към красивото и хармоничното, когато у детето още при първия контакт със заобикалящите го предмети, събуди чувството за съразмерност, цялостност и завършеност на формата, изразителност на цвета, когато преживее чувството на радост и удоволствие от контакта със света“ (Шейтанова, 1987: 17). Изкуствата, които са част от живота на децата в детската градина, и в частност активното присъствие на българския музикален фолклор в различните му аспекти, подпомагат речевото и езиково развитие, когнитивното развитие – паметта, вниманието и концентрацията, свързаната реч, чрез обсъждане на сюжети и образи, разпознаване и изразяване на чувствата чрез музика и движение, придобиване на усещане за емпатия, работа в екип, координация и спазване на правила, придобиване на културна и национална принадлежност и любов към българската традиция. Лучия Ангелова и Пламен Легкоступ, посредством Ел Флерина, поставят следните изисквания към изкуството, което може да се използва при децата от прудучилищна възраст: „1. Изкуството за деца да бъде висохудожествено; 2. Да бъде достъпно за възприемане от децата; 3. Изкуството да бъде реалистично и да отразява правдиво околния живот; 4. Изкуството за деца трябва да бъде богато и разнообразно по съдържание и по похвати на художествено изобразяване; 5. Изкуството за деца трябва да отразява високи морални качества в поведението на хората“ (Ангелова, 2009: 42). Ще допълня, че изкуството трябва да бъде интегрирано, да реализира повече и по-бързо резултати, особено необходими на детето в съвременния динамичен и технологичен свят.

МЕТОДОЛОГИЯ

Обект на настоящата разработка са българските народни песни в предучилищното образование и възпитание. **Предмет** е проучването на мнението на детските учители относно възможността за прилагане на интегративен подход между изкуствата при изучаването на българските народни песни. **Целта** на анкетното проучване е да предостави първоначални данни за нагласите на учителите към изучаването на български народни песни в детската градина и да се очертае нуждата от изграждане на иновативен подход за възприемане на народната песен в съчетание с изобразителни и творчески дейности (рисуване, декоративно-приложни техники, танци и др.).

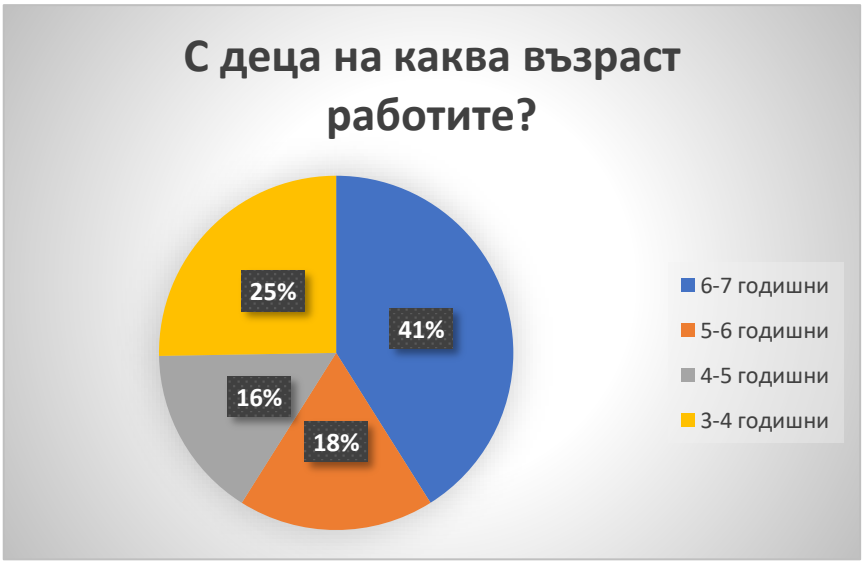
Представеното изследване е емпирично, описателно и количествено (анкетно проучване) с елементи на качествен анализ чрез отворени въпроси (12 броя). Проучването е проведено посредством „Google Forms – уеб базиран инструмент, разработен от Google, предназначен за създаване на анкетни и регистрационни формуляри, чрез които се събират и обработват количествени и качествени данни. Анкетните карти са разпространени на случаен принцип сред учители в детски градини. За посочения период са генерирани отговори от 96 респонденти от различни населени места в страната.

РЕЗУЛТАТИ И АНАЛИЗ

На първия въпрос: **„С деца от коя възрастова група на детската градина работите?“.** Най-голям процент (41,1 %), работят с деца на 6–7-годишна възраст, след тях се нареждат (25,3 %), работещи с деца на 3–4-годишна възраст, следвани от (17,9 %), работещи с деца на 5–6-годишна възраст и най-малък процент (15,8 %) са работещите с деца на 4–5-годишна възраст. Разпределението на респондентите по възрастови групи отразява текущата им професионална ангажираност, а не е целенасочена селекция, поради което следва да се разглежда като моментна картина на извадката. Важно е обаче, че са представени всички възрастови групи в детската градина, което осигурява относителна пълнота и позволява резултатите от анкетата да бъдат интерпретирани като валидни за предучилищното образование в неговата цялост, а не ограничени до конкретен възрастов етап.

Данните от втория въпрос:, **„Колко години е Вашият педагогически стаж?“**, очертават поляризираната структура на педагогическия състав, при която доминират както най-младите учители (под 5 години стаж; 34,7 %), така и тези с дългогодишен опит (над 20 години; 28,4 %). Резултатът може да бъдат тълкуван като индиректен показател за относителна консистентност в професионалните нагласи между поколенията учители. Фактът, че в извадката са представени както най-младите, така и най-опитните педагози, а въпреки това не се открояват съществени разлики в мненията, предполага наличието на споделени професионални ценности, сходно разбиране за предизвикателствата в предучилищното образование и относителна стабилност в педагогическите позиции независимо от стажа.

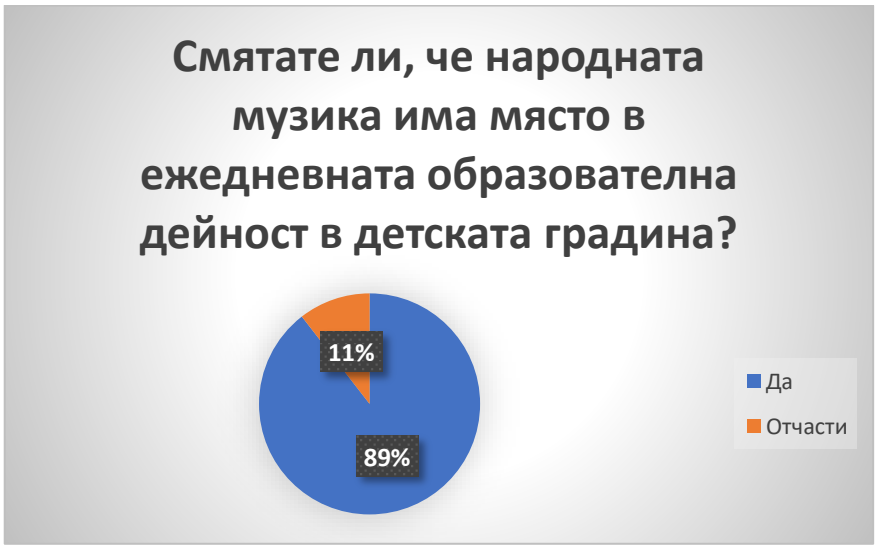
На третия въпрос: **„Смятате ли, че народната музика има място в ежедневната образователна дейност в детската градина?“**, почти 90 % от анкетираните отговарят утвърдително, че българската народна музика трябва да присъства ежедневно в живота на децата от предучилищна възраст. Това ясно показва общото мнение на учителите.

Диаграма 1.

Диаграма 2.

Диаграма 3.

Диаграмата към четвъртия въпрос: **„Използвате ли изобразителни дейности (рисуване, апликиране и др.) като средство за интерпретиране на музикални произведения?“**, показва, че интегрирането на изобразителни дейности при интерпретацията на музикални произведения е утвърдена, но не напълно систематизирана практика. Най-голям е делът на отговорите „Понякога“ (41%) и „Често“ (39%), което означава, че близо 80 % от учителите прилагат този подход в различна степен, докато ограничен процент посочват „Рядко“ (19%) и „Никога“ (1%).

Резултатът е свидетелство за наличието на положителна нагласа и практическа готовност за прилагането на интегративен подход, но същевременно разкрива и други аспекти – той все още не е напълно устойчив и системно заложен в ежедневната педагогическа дейност. Очертава се необходимостта от методическа подкрепа, структурирани модели и ресурси, които да трансформират епизодичното прилагане в целенасочена и последователна практика.

Резултатите от петия въпрос: **„Предложеният подход за изучаване на народна песен в съчетание с рисуване би ли подпомогнал развитието на творческото мислене на детето?“**, ясно визуализират доминиращото положително отношение към предложения интегративен подход. Преобладаващият дял на отговорите „Напълно съгласен“ (63 %) в съчетание с „По-скоро съгласен“ (31 %) формира категорично мнозинство от 94 %, което показва висока степен на професионална убеденост в потенциала на съчетаването между народна песен и изобразителна дейност.

Изключително ниският процент на неутрални и несъгласни отговори (общо около 6%) свидетелства за отсъствие на съществена съпротива или колебание спрямо подхода. Това позволява да се направи обоснован извод, че в професионалната общност съществува стабилна нагласа за приемане и развитие на иновативни практики като ефективно средство за стимулиране на творческото мислене в предучилищна възраст.

Отговорите, получени на шестия въпрос: **„Според Вас как децата възприемат народната песен, когато интерпретират и текста, и мелодията ѝ чрез средствата на изобразителното изкуство?“**, показват, че учителите възприемат интегративния подход като средство с предимно емоционален и когнитивен ефект върху детето. Най-голям дял от респондентите (52,6 %) отчита повишена емоционална ангажираност, следвани от по-лесно запаметяване на мелодията и текста (45,3 %) и развитие на творческото мислене (41,1 %), което очертава многопосочно въздействие – едновременно върху емоционалната сфера, паметта и креативността.

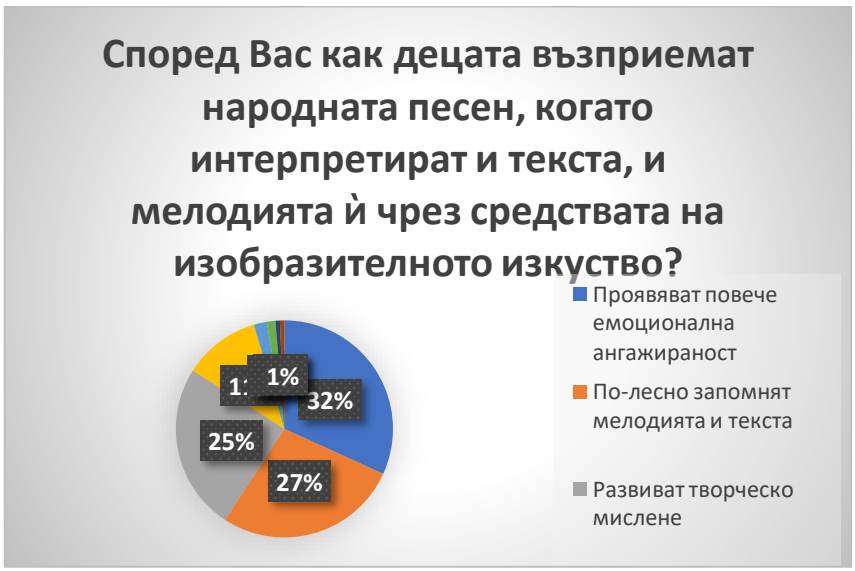
Относително по-ниският процент на отговорите „По-дълбоко осмислят съдържанието“ (18,9%) показва, че смисловият аспект се възприема като вторичен спрямо емоционалния и творческия ефект. Минималният дял на отрицателни или скептични мнения (общо под 5 %) допълнително потвърждава устойчивата професионална увереност в ефективността на подхода.

Диаграма 4.

Диаграма 5.

Диаграма 6.

Отговорите на респондентите на седмия въпрос: **„Предложеният подход за изучаване на народна песен в съчетание с рисуване, би подпомогнал развитието на визуалното възприятие на детето“**. Близо 60 % от анкетираните заявяват, че смятат за предложеният подход за възприемане на народната песен, би подпомогнал визуалните възприятия при децата. Близо 32 % са по-скоро съгласни с поставения въпрос. Общият дял на положителните отговори (близо 92 %) показва категорична убеденост, че съчетаването на народната песен с рисуване има пряк принос за развитието на визуалните възприятия.

Незначителният процент неутрални и несъгласни отговори (около 10 %) свидетелства за липса на съществено колебание или професионално съмнение, което позволява да се направи извод за стабилна нагласа към приемане и потенциално по-широко включване на подхода в педагогическата практика.

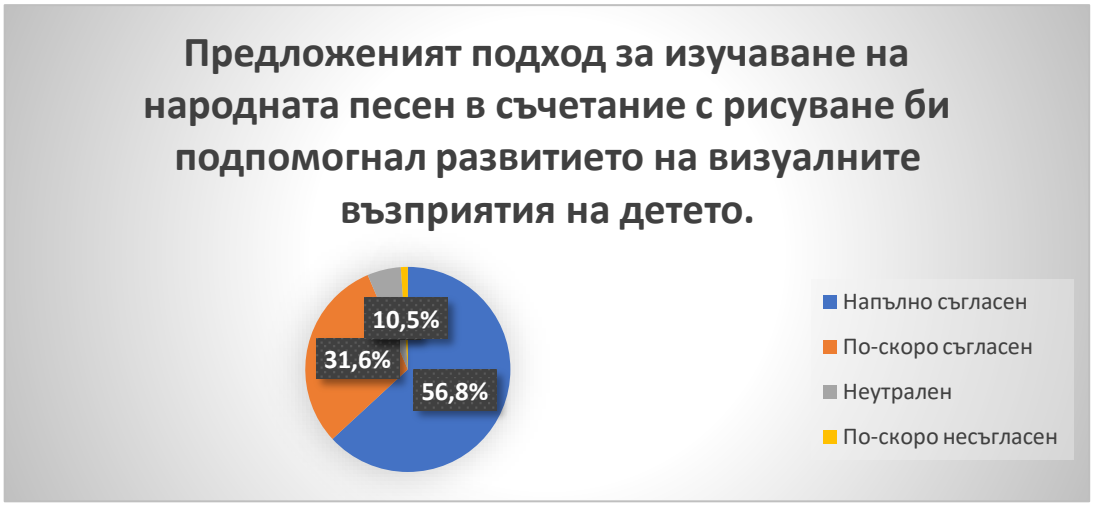
Отговорите на осмия въпроса: **„Предложеният подход за изучаване на народната песен в съчетание с рисуване би ли развил комуникативните умения на детето?“,** показват, че учителите считат предложената методика за изучаване на народната песен в комбинация с рисуване за ефективен инструмент, който ще развие комуникативните умения на децата. Над 83 % от респондентите (47,4 % „Напълно съгласни“ и 35,8 % „По-скоро съгласни“) подкрепят този подход, което ясно свидетелства за широкото му възприемане. Ниските стойности на отговорите „По-скоро несъгласни“ (2,1 %) и „Напълно несъгласни“ (1,1 %) показват минимално съпротивление или съмнение относно ефекта му.

Данните позволяват да се направи изводът, че интегрирането на музиката с визуални дейности стимулира както комуникацията, така и социалното взаимодействие между децата и същевременно създава положителна емоционална среда за учене. Наличието на 13,7 % неутрални отговори може да се интерпретира като **сигнал, че някои учители изчакват практическото прилагане на метода, за да оценят неговата ефективност напълно.**

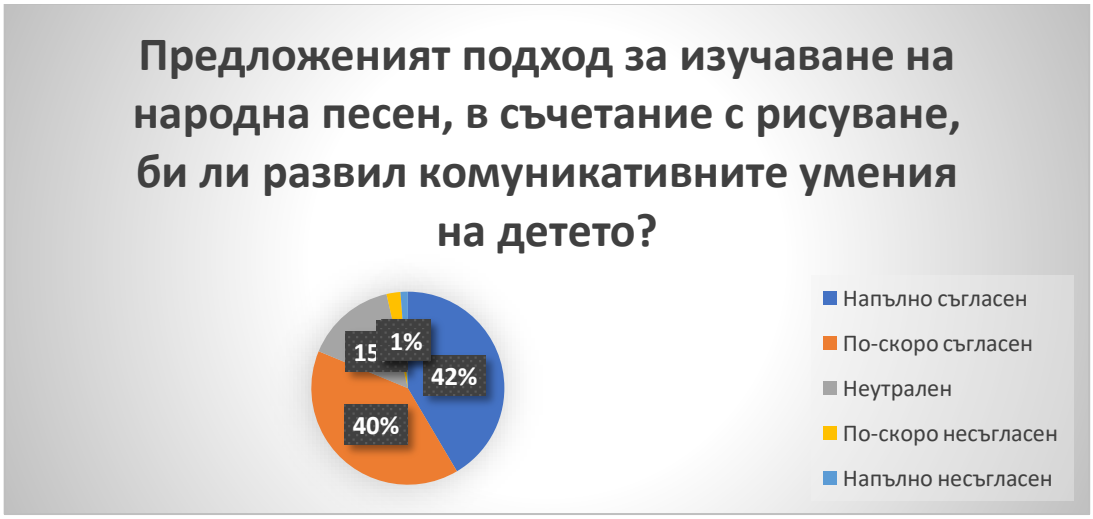
От отговорите на деветия въпроса: **„От кое населено място сте?“**, става ясно, че анкетните карти са попълнени от участници от следните градове на територията на Република България: Перник, Велико Търново, Габрово, Дряново, Смолян, Лясковец, София, Русе, Левски, Стражица, Угърчин, Неделино, Дулово, Сливен, Свищов, Севлиево, Горна Оряховица, Червен бряг, Казанлък, Враца, Карлово, Троян, Варна, Елена. Селата, от които също са отчетени респонденти, са: Първомайци, Недан, Батак, Върбовка, Мадан (обл. Монтана, общ. Бойчиновци). Интересен е фактът, че анкетата е попълнена и от един учител от българско неделно училище в Германия. Преобладават респондентите от градска среда, което предполага по-широк достъп до културни институции (читалища, музикални школи, фестивали). Селата обаче са ключови носители на автентичната фолклорна традиция, което може да засили емоционалната и родовата връзка с народната песен.

Забелязва се, че **14 от градовете са с население под 30 000 жители (малки градове). Видно е, че 9 от градовете са с население между 30 000 – 100 000 жители (средно големи градове) и едва 3 са с население над 100 000 жители (много големи градове).**

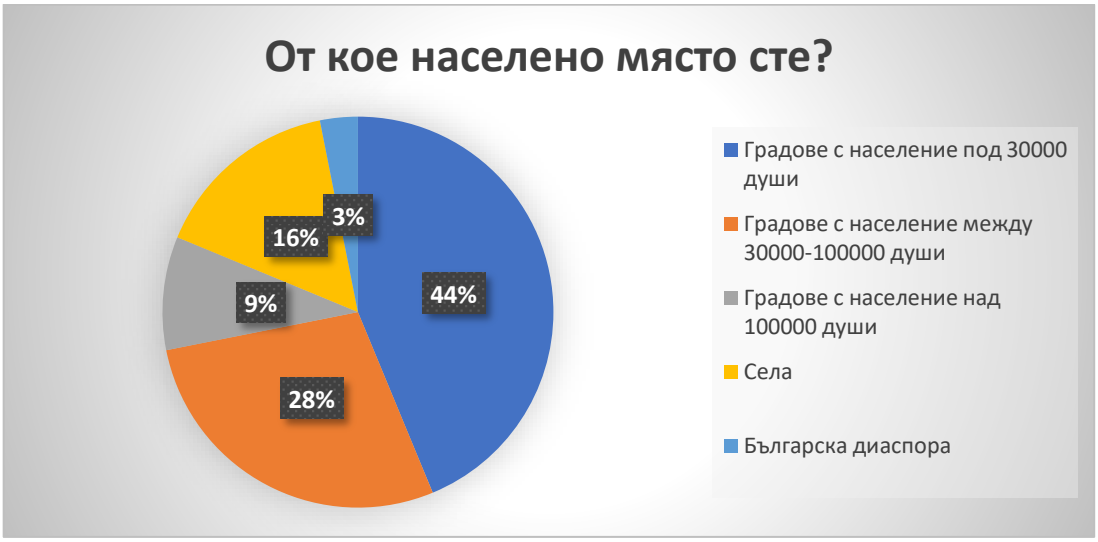
Друг извод, който се налага, че е проявен **силен интерес от населени места от Северна България**. Преобладават градските респонденти, но наличието и на респонденти от малки села е доказателство за живата народна традиция.

Диаграма 7.

Диаграма 8.

Диаграма 9.

На десетия въпрос: „**Вашият пол е?“, превес в отговорите имат жените с почти 99 %. Възрастовото разпределение на анкетираните учители, показано на Диаграма 11.,** е сравнително равномерно. Най-много са в групата 20–35 години (26,3 %), следвани от 36–40 години (20 %), а останалите групи 41–45, 46–50 и над 51 години са представени приблизително равномерно (по 17,9 %). Това показва разнообразие във възрастовия състав на извадката и баланс между опит и нови идеи в педагогическата практика. Резултатите от дванадесетия въпрос: **„Вашето образование е?“,** показват, че преобладаващата образователна степен сред анкетираните учители е магистърската – 81,1 %. Бакалаврите са 14,7 %, а професионалните бакалаври и респондентите с докторска степен са съответно 1,1 % и 3,2 %. Това разпределение свидетелства за високата квалификация на педагогическия състав в извадката, което предполага наличие на солидна теоретична подготовка и готовност за прилагане на различни методики в предучилищното образование.

Диаграма 10.

Диаграма 11.

Диаграма 12.

ДИСКУСИЯ

Целта на настоящото проучване е да обобщи и изведе резултатите от анкетното проучване на учителските нагласи и опит спрямо интегративните връзки между изкуствата при възприемането на българската народна песен в предучилищното образование.

От **Диаграма 3.** ясно проличава една от най-категоричните нагласи на анкетираните по отношение на това, че присъствието на българската народна музика в ежедневните образователни дейности на децата в детската градина е силно препоръчително. Оттук обаче следва въпросът по какъв начин тя трябва да присъства? Чрез традиционните методи на обучение и подходи, или на базата на иновативни подходи, изградени чрез интегративните връзки в предучилищното образование. Именно такива препоръки дава и Съветът на Европейския съюз през 2018 г.: „Безспорно, всестранното развитие на децата в детската градина не е резултат от отделен фактор, отделна дейност. То изисква нови подходи, осигуряващи цялостност и системност на развитието. Такъв подход е комплексният, който се прилага в единство със системно-интегралния. За да се осигури единство на всички сфери, част от личността на детето е необходимо да се осъществява връзка между тях“ (Съвет на Европейския съюз, 2018: 7). И още: „Интеграцията може да се извърши на равнище сродни по съдържание раздели, което улеснява диференцираното усвояване на програмното съдържание по всеки от сродните раздели. Например, музикалната дейност интегрира задачите чрез пеене, слушане и движение по музика, а изобразителните дейности включват интегриране на знания и умения по рисуване, апликиране, моделиране и пр. Интегрирането на съдържанието дава възможност за премахване на многотемието и механичното обединяване на фактите“ (Съвет на Европейския съюз, 2018: 10).

Интегративният подход ще позволи на децата внимателно да слушат разказа на българската народна песен, мелодията на песента и едновременно да визуализират нейното съдържание чрез рисуване, да преживяват музиката и текста на емоционално ниво. Този подход ще стимулира тяхното въображение и креативност и със сигурност би подпомогнал осмислянето на културното съдържание. Процесът на едновременно слушане и изобразяване развива както артистичната им чувствителност, така и емоционалната им интелигентност, като превръща усвояването на знание в цялостно, емоционално и когнитивно преживяване. Подобна теза споделят и Красимир Костов,

Добрин Пелтеков и Джанет Берет: „Комбинирането на различни дейности създава условия за активно учене, насърчава инициативността и развива умения за критично мислене“ (Костов, 2025: 60). Учителят по музика, Добрин Пелтеков разработва нетрадиционен, иновативен подход в училище чрез кампанията „Деца рисуват за деца“. Тя се концентрира върху различни знания, умения и отношения на учениците от шестите класове в ОУ „Св. Патриарх Евтимий“ – Велико Търново. Идеята е децата да развиват способностите си за оценка на творческото изразяване, преживявания и чувства с разнообразни средства – музика, сценични изкуства и литература чрез собствените си дигитални компетентности. Поради социалната значимост и сложността на проекта към него се присъединяват д-р Галина Николова– художник и преподавател във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, и нейни ученици на възраст между 3 и 14 години от различни детски градини и училища във Велико Търново (Пелтеков, 2021: 147). „Дълбокото разбиране често зависи от взаимодействията и пресечните точки между дисциплините“ (Barrett, 2001: 27). Представените автори са категорични по отношение на добрата ефективност и положителните резултати при комбинирането на различните образователни направления и учебни дисциплини. Това дава основание за организирането и провеждането на експериментално теренно проучване, базирано в детската градина, целящо да проучи и анализира дали интегративните връзки между изкуствата (в конкретния случай музика и изобразително изкуство) в процеса на възприемане на народните песни, част от програмното съдържание в детската градина, биха допринесли за развитието на когнитивните, емоционалните и социалните умения на децата, както и за осъзнаването и ценностното им отношение към традиционната култура.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното в настоящия труд може да се формулира изводът, че *предучилищното образование има необходимост от разработването и прилагането на иновативни педагогически подходи, основани на интегративните връзки между изкуствата. Подобна насоченост би допринесла за утвърждаването на българската народна песен като значим и устойчив компонент от ежедневните образователни дейности в детската градина*.

Пеенето на майчин език създава благоприятни условия за пълноценно езиково развитие, социализация и изграждане на стабилни социокултурни връзки между децата. Това изтъква и латвийският изследовател Елена Давидова: „Децата обичат да пеят със семейството, учителя и приятелите си. Наблюденията показват, че те се чувстват по-уверени, когато пеят песни на своя майчин език“ (Davidova, 2020: 4181). Същевременно пеенето подпомага формирането на ценностно отношение към традиционната българска култура и насърчава съхраняването на културната идентичност още в ранна детска възраст.

Използвана литература

Ангелова, Л., Легкоступ, П. 2009. Децата и изкуството. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

Атанасова-Вукова, А. 2019. Музикалното образование на децата в първите седем години. Учебник за студенти във ВУЗ. София: Изд. „Даниела Убенова“.

Николова, Е. 1990. Българският детски музикален фолклор и музикалното възпитание в детската градина. Jusautor, София.

Николова, Е., Петрова, С. 1993. Методика на музикалното и танцово обучение за предучилищна възраст. София: Просвета.

Съвет на Европейския съюз. (2018). Препоръка относно ключовите компетентности за учене през целия живот (2018/C 189/01), с. C 189/7.

Шейтанова, Ц., Алексиева, С., Е. Николова. 1987. Естетическото възпитание в детската градина. София: ДИ „Народна просвета.

Barrett, J. (2001). Interdisciplinary work and musical integrity. – *Music Educators Journal*, 87(5), 22–26.

Campbell, P., Wiggins, T. 2013. Children's musical cultures. New York: Oxford University Press.

Davidova, J. (2020) THEMATIC APPROACH AS THE BASIS OF INTEGRATIVE MUSIC TEACHING/LEARNING IN PRESCHOOL. – *The 13th International Conference of Education, Research and Innovation* (ICERI 2020). Seville, Spain, on 9–11 November 2020 file:///C:/Users/HP%20800%20G2/Downloads/934.pdf

Kostov. K. 2025. New postmodern forms of creative expression in education. – *Union of Scientists* – Sliven, Vol. 40 (1).